

A háborús gyermekrajzok kiállításából.
10 éves leány rajza.

Aus der Ausstellung kriegerischer Kinderzeichnungen.
Zeichnung eines 10jährigen Mädchens.

KIÁLLÍTÁSOK

HÁBORÚS GYERMEKRAJZOK. Augusztus hetediké óta mintegy másfélezer igen érdekes gyermekrajz gyönyörködteti az iparművészeti múzeum látogatóit. A székesfővárosi elemi iskolák tanulóiinak háborús tárgyú ösztönyszerű rajzait Wildner Ödön dr. tanácsnok felhívására a tanítók a most lefolyt tanév végén összegyűjtötték és az ekképpen egybegyűlt sorozatból válogatták ki a kiállításon látható, meglepő képzelőerőről és grafikai ábrázolókézségről tanuskodó rajzokat. Ezeknek érdekességét és becsét éppen az adja meg, hogy a gyermekek minden kényszer nélkül, a maguk gyönyörűségére rajzolták. Nem korlátozta őket senki, sem a rajz tárgyának megválasztásában, sem a kidolgozás mikéntjében. Szabadon csaponghatott képzeletük, megrajzolhatta kiki a maga módja szerint a háborúról és az ezzel összefüggő eseményekről és jelenségekről éppen azt, ami őt leginkább érdekelte, lelkét legerősebben megkapta. Hogy ezen a kiállításon oly nagy számban akad a számottevő rajzbeli készséget mutató rajz, ez nyilván azért van, mert a székesfővárosi elemi iskolák tanulói már

10—12 év óta rendszeresen rászoktatják, hogy rajzzal is fejezzék ki gondolataikat, rajzzal számoljanak be élményeikről, ismereteikről. Így aztán nem hozhatta zavarba őket a tanító felhívása, amidőn azt kívánta tőlük, hogy rajzoljanak valamit a háborúról. Szinte kisugárzik a rajzokból a nemes hevület, a rajongó lelkesedés és szeretet, amellyel a 6—12 éves gyermekek tanítók felhívásának eleget tettek. Szembeötlően nyilvánul e rajzokon a leányok és fiúk gondolat- és érzelemvilága között levő nagy különbség. Míg a leányok a harc helyett a búcsúzást, a harcbavonuló katonák és zászlaik felvirágozását, a sebesültek ápolását, a hadikórházban látott epizódokat rajzolják különös kedvvel, a fiúk egészen mellőzik az érzelmi motívumokat és a szárazföldi, légi és vízi harc legizgatóbb jeleneteit szeretik ábrázolni.

Rajzaik tele vannak puskatűzzel, robbanó gránátokkal, hajókat légbe röptető aknákkal. Csapataink és szövetségeseink mindig győzedelmesen pusztítják vagy megadásra kényszerítik az ellenséget. A témák szelídségével, illetőleg izgalmas voltával jár, hogy a leányok több türelemmel s gonddal részletezik és fejezik be rajzaikat, míg a fiúk inkább merészen odavetett vázlatokkal számolnak be impresszióikról. Figyelemreméltók még a

A háborús gyermekrajzok kiállításából. 11 éves fiú rajza.

Aus der Ausstellung kriegerischer Kinderzeichnungen. Zeichnung eines 11jährigen Knaben.

leányok rajzai egy részének szembeötlő dekoratív jellege és a rajzokhoz fűzött magyarázatok. — Az érdekes kiállítást Jankovich Béla dr. vallás- és közoktatástügyi miniszter nyitotta meg, kinek a székesfőváros nevében Bárczy István dr. polgármester mondott köszönetet megjelenéséért. A közönség sűrű tömegekben keresi fel a kiállítást, mely szeptember hó 20-áig, hétköznapokon 9—1 és d. u. 3—6-ig, ünnep- és vasárnapon 9—1-ig díjtalanul tekinthető meg.

AZ ÁLLAMI NŐIPARISKOLÁNAK ez idei, tanévvégi kiállítása örvendetes etape-ot jelent e jeles intézetünk fejlődésében. A művészi hímzés terén a nőipariskola eddig is igen figyelemreméltó munkásságot fejtett ki, de előző kiállításai növendékeinek inkább csak bámulatos technikai készségéről tettek bizonyosságot. Sőt mintha e részben kissé messze is mentek volna az előző évfolyamokon: hihetetlen türelemmel készített munkákkal ámulatba ejtették a nézőket, de igazi örömet nem válthatott ki azokból, kik a női kézimunkát nem tekintik türelmi training eszközének, kiknek nem imponál a négyzetcentiméterre összeszoruló sok száz öltés, a virágok természetes színárnyalata, az időt tekintetbe nem vevő kínai és japán hímzések hű utánzatai, a munkára fordított százakra menő órák nagy száma, hanem kik a nők kézimunkájával művészi kultúrát akarnak teremteni és belevinni az otthonba, a templomba, a nők ruházatába és mindenüvé, ahol szerepe lehet a tündérújjak ügyességének. És ezzel el is mondtuk, hogy miért örültünk a legutóbb látott kiállításnak. Egészséges, friss és okos kezdésekről győ-

zödtünk meg s csak gyéren, mintegy mutatóul láttuk az ancien école türelempróbáit. Az artisztikum mellett a magyar népművészet formakincsének és technikáinak áhítatos, diszkrét belevitele az önálló munkákba szintén csak előnyére vált az új alkotásoknak. Rucsinnszki Anna, Hiemesch Margit és Boros Rudolf rajztanárokat kell elismeréssel említenünk, kiknek a technikai szakok vezetőivel való harmonikus együttműködése szemlátomást emeli az iskola színvonalát.

IPARMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS PÖSTYÉN-BEN. Szent István napján kisméretű, de igen érdekes kiállítás nyílt meg a pöstyéni Golf-klub elegáns helyiségeiben. Rendezője Rudnyánszky György orsz. képviselő, ki pöstyéni és környékbeli gyűjtők birtokában levő művészi tárgyakból választékos ízléssel állította egybe a kiállítás anyagát. Főúri kastélyokból eredő régi bútorok, ötvöstárgyak, kerámiák, hímzések, faragványok, csecsebecsék, képek és szoborművek változatos sorozata a lefűnt korok művészetéből mutat érdekes szemelvényeket, ezek mellett a pöstyéni vidéki népművészet java alkotásaival szerepel, úgy hogy a kiállítás sok érdekes néznivalót nyújt. Mindössze 8—10 nap állott az anyaggyűjtésre a rendezők rendelkezésére s ezért igen elismeréseméltó az elért eredmény. Kívánatos, hogy ehhez hasonló kiállításokat időnként az ország minden részén rendezzenek, mert ezzel a magántulajdonban levő műkincsek is hozzáférhetőkké válnak. A gróf Erdődy Imréné védőségével rendezett pöstyéni kiállítás jövedelmét a rokkant katonák segélyalapja javára fordítják.

NEVETŐ CÉLTÁBLÁK. Igazi müncheni gondolat van abban az ötletben, melynek eredményeiből mostanában egy kiállítást rendeztek a bajor fővárosban. „Sajbakiállítás”-nak hívják ezt a jó bajorok s nem egyéb, mint huszonöt céltábla, melyek mindegyikét egy-egy jőnévű bajor művész pingálta tele. Minden ilyen kerek, fehér alapú tábla közepén egy-egy figura van, többnyire jókedvű megfigyelések a katonaéletből. Libát lopó katona, figyelmes tábori kutya feje, egy menekülő angol katona az ismert átokkal a köriratban,

száját kitévő német burs, pipáló öreg tiroli népfőlkelő — egy-egy alkalmas célpontot kínálnak s egyúttal biznyságot szolgáltatnak arra, hogy Angelo Jank, Defregger, Zügel, Schmidhammer, Putz, Th. Th. Heine mint céltáblafestők is meg tudnák keresni kenyérüket. Ezúttal persze a háborús jótékonyág szolgálatában dolgoztak egyik müncheni pótzászlóaljparancsnok felkérésére, aki előbb kiállítja ezeket a céltáblákat Münchenben, Berlinben, azután telelővöldözteszi a katonáival, végül pedig odahelyezi az ezred tisztii kaszinójának falára. Hadd hirdessék a történeti komolyság e nagy napjaiból

a tragikus háborús emlékek közt a müncheni művészek vidám kófciságát, akiknek e vaskos öfletében is van valami bajoros kedélyesség.

ÜVEGPOHARAK KIÁLLÍTÁSA. A bécsi Iparművészeti Múzeumban nemrég egy kiállítás nyílt meg, mely egy jóformán páratlan gazdagságú osztrák műipart juttat szóhoz: a csehországi üvegyárák mutatják itt be poharaikat. A legszebb kehely-, serleg-, lilium-és csengőformák, talpas, fújt, vésett, köszörült, fémmel olvasztott poharak vonulnak fel, aminőket ma egyáltalában az üvegyipar csak Csehországban állít elő. Régen, talán már 1087-ben gyulladtak fel az első üvegfúvótelepek lángjai Csehországban, s vannak családok, üvegdinasztiák, amelyekben úgy örökölődik át a mesterség minden fortélyja a bazalt-hegyek aljában, mint a japán raku-fajanszok készítésének titka Keletázsiban. Talán innen van az is, hogy sehol sincs az üvegnek annyi szerelmese, annyi pohár-amatőr, mint osztrák földön, ahol egész kis vagyonokat áldoznak egyesek régi bécsi serlegekért. A biedermeier-poharak árfolyama úgyszólván óráról-óra emelkedik, mert az emberek semmit sem fizetnek meg olyan szívesen, mint a halált, mely a tárgy és készítője közé szorult s azt a patinát, amelyet ők a dolgokon sejtének. Mert bizony csak szép illúzió a régi idők sejtelme e poharakban, melyeket százezrevel gyártanak ma is a cseh gyárák a legkedvesebb ó-bécsi házakkal, arcokkal, gondos, régiesen vésett felírásokkal, nagyanyáink idejére emlékeztető ripacsokkal, olykor még a csempül-

A háborús gyermekrajzok kiállításából. 9 éves flú rajza.

Aus der Ausstellung kriegerischer Kinderzeichnungen. Zeichnung eines 9jährigen Knaben.

lést is a gyár szállítja. Gyönyörű, vér bitorától nehéz rubinszerlegek, könnyű, kacér poharak finom lepkeszárnyakkal, irizáló üvegek, melyekbe valaki a szívárvány érzékenységet lehelte, titkos örömmel zengenek a vitrinák mögött. A franciák mindig a műpoharakat, az élettől elszakadt, szalondísznak készült üvegeket kedvelték, a Gallé-féle típusokat, melyek egész Európa ízlését és iparát erősen befolyásolták. Az osztrák üvegyipar mindig az élet, a használat számára dolgozott s ötven év óta ezért fejlődött ez az iparág nemcsak Ausztria legizmosabb iparágjává, hanem elárasztja immár Nyugat-Európa s a távol mohamedán Kelet egész területét is. Ez a kiállítás megmutatja a szembeszökő különbséget is, mi az, ami a francia, angol és keleti export számára készül s milyen az a finom, ízléses service, mely a belföldön meg Németországban marad. S kiderül, hogy míg a művelt Nyugat ebben is az extravagáns dolgokat keresi, az emailt, a hamis nancyi színeket, a jordánvizes üvegeket, a parfümös flaconok hóbotos változatait, addig a „középeurópai“ hatalmak országaiban a kellemesen rajzolt formákat, a tiszta anyagi szépségeket, az üveg célszerűségét és színjátékát keresik. Innét van, hogy a bécsi, cseh és német üvegyárák egy-egy jó tervező művész, vagy üvegyipari szakiskola növendékeinek munkái után dolgoznak és a finom modellekre helyezik a fősúlyt, míg a francia üvegyiparban még mindig a lángon olvasztás és a csiszolás csodáival kísérleteznek a kémikusok. A bécsi üvegpohár-kiállítás nagy és tüntető számadás egy

osztrák műipar erejéről s egy háború eredményeit mutatja, mellyel Ausztria már békeidőben meghódított két világrészt.

MŰVÉSZETI OKTATÁS

AZ ORSZ. MAGY. KIR. IPARMŰVÉSZETI ISKOLA igazgatói teendőinek ideiglenes ellátásával a vallás- és közoktatásügyi miniszter július hó 24-én Nádler Róbert festőművészt, a Magyar Királyi Képzőművészeti Főiskola tanárát bízta meg.

AZ ORSZ. MAGY. KIR. IPARMŰVÉSZETI ISKOLA új tanévét f. évi október hó 1-én kezdi meg. 1-én írják be a rendes és a rendkívüli tanulókat, a vendéglátogatókat pedig 2-án. A felvételi vizsgákat 4. és 5-én tartják meg, az első tanítás 7-én lesz.

MŰZEÁLIS ÜGYEK

AZ IPARMŰVÉSZETI MŰZEUM ÁTRENDEZÉSE ÉS MEGNYITÁSA. Az Országos Magyar Iparművészeti Múzeum, amely tavaly a háború következtében sok oknál fogva célszerűnek találta kapuit ideiglenesen bezárni, augusztus hó 18-án, ő felsége születésnapján részben ismét megnyílt a nagyközönség részére. Egyelőre — mivel az őrszemélyzetből sokan bevonultak — csak a földszinten és az első emeleti körfolyosóban lévő gyűjtemény tekinthető meg. Eddig a lezárt ajtók mögött, a múzeum belsejében, szorgalmas tevékenység folyt kettős célból: egyrészt feldolgozni az egyes, sokszor kényeszerűségről szétszórva elhelyezett csoportok közötti összefüggést és új anyag beosztásával kitölteni a hézagokat; másrészt a bőven alkalmazott felírások segítségével felvilágosítani a nagyközönséget az egyes technikák multjáról, sajátágairól, az iparművészet egyes ágairól, valamint a nevezetesebb kiállított tárgyak felől. A szekrényekből eltávolították a kevésbé érdekes darabokat. Ezzel azt érték el, hogy a megmaradt tárgyak jobban érvényesülnek s az egyes szekrények tetszősebb benyomást keltenek. Ez a selejtezés egyértelmű volt az egész gyűjtemény átrendezésével, ami tényleg meg is történt az új felállítás keretében. Az átrendezés különösen a közel ezer darabot számláló holicsi fajanszcsoportnál szembeötlő, amely ekként hat szabadon álló szekrényvel és három tárlóval gyarapodott, részben azért is, mert a

plasztika elválasztotta az edényektől, melyek kronológikus sorrendben a díszítményük mustrái szerint vannak felállítva. Ugyane szakaszában a körfolyosónak talált elhelyezést az alsórakosi kastély nagytermének 96 négyzetméter kiterjedésű, XVIII. századi mennyezetéről beszerzett gipszmásolat, mely sasok tartotta babérfüzérek között Bethlen Samu gróf és neje, literáti Nagy Borbála címereit tünteti fel. Az összes magyar eredetű bútorok, közöttük a legújabb szerzemények, a XIX. század elejéről való, késmárki eredetű, tiszafával borítottak, úgyszintén Glück Frigyes ajándéka, a nagyértékű régi evőkészlet-sorozat a földszinten találtak elhelyezést, a kőszegi patika berendezésének és az angol bútoroknak szomszédságában. Az üveget, a régít és az újat egyaránt, egymás mellett találja most a látogató az elsőemeleti körfolyosóban, egy szekrényre való, többretegű, úgynevezett Biedermeier-poharakkal egyetemben, melyek most kerültek legelőször kiállításra. Ezenfelül az elraktározva volt tárgyak egész sorát állították ki, szintén legelőször. Ezek az ó-mexikói rendkívül érdekes agyagmunkák, a Schweiger Imre hazánkfia, Bombayban élő régiségkereskedő kiválóan érdekes és értékes ajándéka, úgymint alakos kőfaragások, melyeken a hellenisztikus befolyás nyilvánul meg, továbbá indus, sziami és nepali bronzok s drágakövekkel kirakott, ritka arany ékszerek és amulettek. Végül nem kevésbé hasznos tanulmányanyag gyanánt, kivált a gyűjtéssel mind számosabban foglalkozni kezdő amatőrök részére, kiállították az évek során át ajándékok, hagyatékok, nagyobb gyűjtemények révén a múzeum birtokába jutott hamisítványokat, melyek között az iparművészet csaknem minden ágában gyártott, néha meglepően ügyes, megtévesztésre csinált hamisítványok láthatók. Az új felállítással megváltozott a ferme tartalma is, úgy hogy az eddigi nyomtatott kalauz hasznavehetetlenné vált. Ezt

Dankó Ö. Zeichnung des
rajza. E. Dankó.

Dankó Ö. Zeichnung
rajza. des E. Dankó.

pótlendő, magyarázó feliratok készültek a szekrényekbe. Általánosak, a szekrények egész tartalmára vonatkozók s részletesek, az egyes nevezetesebb darabok kiemelésére.

A XVIII. SZÁZADI MAGYARORSZÁGI ÖTVÖSMŰVÉSZET egyik remek alkotását mutatjuk be a 265. lapon. Aranyozott, ezüstveretű díszkard, pengéjén készítőjének neve: Joseph Liebel, Raab olvasható, alatta pedig Mária Teréziának vésett és aranyozott monogramját látjuk a magyar koronával. Az igen érdekes és értékes díszkard Faragó Ödön tanár tulajdona, aki a szép kultúrhistoriai emléket hagyományaként a Nemzeti Múzeum részére biz-

tosította.

SZAKIRODALOM

SOPRON RENESZÁNSZ- ÉS BAROKSTÍLUSBAN ÉPÜLT HÁZAI. (Írta: Mihályi Ernő. Szerző kiadása. Sopron, 1915.) Műtörténeti irodalmunknak, kivált Magyarországon egyes vidékeinek fejlődését tárgyaló része nagyon hiányos. Olyan gazdag kultúrájú városoknak, mint Sopron, nincs egységes műtörténeti monografiájuk. E hiányságon segít ez a könyv, mely szintén nem adja azt a teljességet, amire szükség volna, de legalább a bennszülött soproni polgár megtanulja belőle városa dűledező szépségeit ismerni és becsülni. Archeológiai irodalmunk mostoha gyermekeit: a reneszánsz, barok és rokokó világias, könnyed és elegáns alkotásait veszi sorra. Épületeket, loggiás udvarokat, szobrokat, falfestményeket, kutakat, temető-architektúrát. Szinte megéreztetni a tizenhetedik és tizenkilencedik századbéli gazdag nyárspolgár vágyait, aki osztrák és olasz főúri paloták ornamentális szépségeit a hű-

vösebb levegőjű magyar város kisméretű házaira alkalmazza. A könyv szerzője egészben ügyes és áttekinthető csoportosítással kezeli a témát, sorra vesz minden e korból való műemléket s bizonyos oktató célzattal magyarítja az épületekről levonható esztétikai tanulságokat. Bevezetőül pedig a reneszánsz, barok és rokokó építészeti sajátosságait foglalja össze külföldi kézikönyvek nyomán. Némi hiánya a munkának, hogy adatokat az építők s építtetők személyére vonatkozólag alig találunk benne s az akkori társasélet, meg a szociális viszonyok ismeretése is hiányoznak belőle. Amivel pedig leginkább adósunk marad: Sopron ezen korbéli gazdag iparművészetének méltatása, legalább is azé, mely a külső és belső architektúrával összefügg. Illusztrációit (vidéki nyomda szegényes dadogásait) bátran kibővíthette volna egypár szép kovácsoltvasmunkával, kelyhekkkel, fafaragásokkal stb. De így is becses szolgálatokat teljesíthet e város felcseperedő ifjúságának, melyet szülei aligha taníthattak a dédapáik örökének megbecsülésére, a dűledező emlékek restaurálására s csak kívánni lehet, bár akadnának a mi nyugatmagyarországi s felvidéki egyéb városainkban is szorgalmas és lelkes tanárok, akik olyan egyszerűen és vonzóan tudják beleoltani a fiatalságba az otthonaik kultúráját, mint Mihályi Ernő.

IPARFEJLESZTÉS, MŰIPAR ÉS KIÁLLÍTÁSOK. (Gelléri Mór legújabb könyvei. 4 kötet. Singer és Wolfner kiadása, 1915.) Furcsa érzése lehetett e könyvek írójának, mikor a háború dűlése közepette sajtó alá rendezte e könyveit, a legutolsó évek szorgalommal megírt külföldi tapasztalatait. Furcsa érzés lehetett: visszapillantani a nagyszerű kiállításokra, melyekben vetélkedett a nemzetközi ízlés, a német ipar- s műiparfejlesztés pompás szervezettsége, kertvárosokat, munkáskolóniákat, ízléses árúházakat, nagyszerű oktatóműhelyeket keresni fel újra gondolatban, melyekben az emberi kultúra ünnepeit ülték s azt a dresdai kiállítást vonultatni fel újra a reflexiók gazdag tömegeivel, mely az egészségügy s az emberi humanizmus soha meg nem álmodott magasságát mutatta be szemléltető módon. Talán egy egész élet szorgalmával, lankadatlan szeretetével futja be világszerte Gelléri Mór azokat a helyeket, melyekben kultúrát, fejlett műipart, áttekinthető szociális eredményeket, emberszeretetet mérnek. Ma egy Nagy-Budapest művészeti villakolóniájának álma lebeg előtte, holnap a balti kiállításon ragadtatja el a skandináv népművészet: a legjobb érte-

lemben vett izgató ő, a legderűsebb forradalmár, a békés emberi munka haditudósítója. S mit kellett most éreznie, mikor annyi év termékeny tanulsága puskák tüzeiben omlik össze, annyi becsvágyból elvetélt eszme lesz? Jól esett lapoznunk e könyvekben s főleg az utolsó években rendezett kiállítások tanulságai közt, melyekből újra és újra felharsan egy állandó kiállítási csarnok kívánalma a rozoga lparcsarnok helyett, a kisipar s főleg az ízléses élet számára dolgozók erősebb szervezése, egy elárúfító iparművészeti központ megteremtése, végül pedig a középosztály, hivatalnokok és munkásosztályok számára nyújtandó több művészet, nagyobb kényelem, szebb szociális élet vágya. Gelléri nem papiros-apostol, mert mindig a reális élethez símul, már látott s megvalósult ideálokra csügg, számokkal, lehetőségekkel kalkulál. Annál fájdalmasabb, hogy most egyelőre csak a fitokzatos jövő számára kontemplálhat s indítványain a tragikus bizonytalanság érzése terpeszkedik. Azaz: ez is csak a mi számunkra. Mert a szerző a leghivőbb optimista annyi hitetlen ember közt és az ő rendíthetetlen nyugalmával most is a következő nemzedék számára való tanulságokat gyűjti össze, mikor a mostani nemzedék rácafol mindarra, amit eddig kirakatba tett.

KRÓNIKA

Ő FELSÉGE AZ IPARMŰVÉSZEKNEK. Királyunk mindenkor tapasztalt atyai gondoskodásának és a művészek iránt való jóindulatának újabb jelét látjuk a május hó 23-án kelt legfelsőbb elhatározásában, mellyel 40.000 koronát engedélyezett a háború miatt nehéz helyzetbe jutott magyar művészek támogatására. Ennek az összegnek a képzőművészeknek szánt felét az O. M. Képzőművészeti Társulatnak, a másik felét, mellyel az iparművészek támogatására gyűjtött alapot kívánta gyarapítani, az O. M. Iparművészeti Társulat részére utaltatta ki. Ő Felségének spontán elhatározásából fakadt nemes tényét iparművészeink körében mély hálával fogadták.

IPARMŰVÉSZEK SEGÉLYEZÉSE. A budapesti központi segélybizottság iparművészeti osztályának intézőbizottsága megalakulása óta 8—10 napi időközökben tartja üléseit, amelyeken a segélyezési ügyeket tárgyalja. A bizottság augusztus 15-ig 47 iparművészek 82 esetben összesen 6222 koronát utalt ki. Számottevő segélyezésben részesített több

iparművészt a KÉVE művészegyesület is, mely hadiérme eladásából befolyt jövedelmének a Vöröskeresztnek adott 4800 koronán felül fennmaradt 7100 koronájából 100—300 koronás segélyeket osztott ki a támogatásra szoruló képző- és iparművészek között.

MAJOVSZKY PÁL dr.-t, a vallás- és közoktatásügyi minisztérium művészeti osztályának vezetőjét, a hivatalos lap augusztus 26-iki számának közlése szerint a király Ő Felsége miniszteri tanácsossá nevezte ki. A kitüntető előléptetés hírére a művészi körök osztatlan örömmel és meglepéssel fogadják, mert Majovszky Pál dr.-ban a magyar művészeti politika jeles képzettségű, fáradhatatlan, lelkes és igen rokonszenves bajnokát becsülik és tisztelik. Kívánjuk, hogy az érdemes férfiú, akiben iparművészetünk egyik legjobb barátját és támogatóját bírja, nehéz és nagyfelelősségű hatáskörében nemes eszméit friss munkakedvvel és változatlan energiával művészi kultúránk javára mennél teljesebben valósíthassa meg.

EGY TAKARÉKPÉNZTÁR ÉS A MŰVÉSZEI. A főváros bankpalotáinak száma megszorodott eggyel s a háború leglázasabb napjaiban úgyszólván szó nélkül gazdagabb lett Budapest egy igen impozáns építészeti alkotással, a Pesti Hazai Takarékpénztár új épületével. Aki majd a világháború előtti Magyarország történetét megírja, bizonyosan megtalálja az objektív ítélet hangjait arról a szerepről, melyet ezidőben a banktőke által képviselt plutokrácia a társadalmi fejlődésben játszott. Minket ez a közgazdasági erőfeszítés inkább csak a művészet s iparművészet szempontjából érdekel s elmondhatjuk, hogy a magyar társadalomban az utolsó évtizedben a monumentális építészetnek jóformán csakis a nagybankok adták munkát. Szinte végig lehet kísérni ennek az útját annak az építésznek alkotásain, akihez e legutóbbi alkotás is tartozik: A pár Ignác munkáságán. Szemmellátható, miként erősödött célszerűség-érzése, alaprajzbeli nagy tudása, a világosság, a kényelem, a gyors és áttekinthető közlekedési utak s a hivatalszoba sajátos követelményei iránt való érzéke. Logikája, egyszerűsége, pompás térérzéke nemcsak off diadalmaskodik már, ahol ez a legfontosabb, hanem az épület egész sztereometriai egységén, tömeghatásán és homlokzatán is: nem adva többet, de nem is kevesebbet, mint amit egy nagy, hatalmas pénzintézet gazdagsága és józansága megkövetel tőle. A belső berendezés feladataiban ezúttal is Faragó Ödön osztozott vele, aki miként eddig is tette,

a Louis XVI stílus egyszerűsítésével, mai nyelvre átültetésével, a jó és kényelmes formák keresésével s a megbízható anyagok összekomponálásával sikeresen oldotta meg a neki jutott iparművészeti feladatokat. Hogy Roth Miksa artisztikus ívegfestései, Maróti Géza csodálatosan finom, szép plasztikája mint egészítik ki ezt a nemes törekvést, arról illusztrációink eléggé számot adnak. A magyar iparosok ezúttal is igen tiszteletreméltóan állták meg helyüket, mert szeretettel, becsületesen és a tervezők intencióinak megértésével technikai szempontból is főkéletes munkát végeztek. — A számok s pénzügyi műveletek rideg életéből ezúttal is erős művészi sugárzású otthonba jutott egy hatalmas pénzügy. S a vezetői tudatában is vannak, mily értékes és pénzzel alig megfizethető művészambíciók szerencsés realizálása ez a palota. Erre vall az a nálunk szinte szokatlan nobilitás, melylyel e bank igazgatósága a tervező műépítésznek s a berendező iparművésznek meleg elismerő sorokkal is sietett honorálni évekhosszat tartó munkájuk gyümölcsét. Az egész intim házavatás néma ünnepélyességéhez ez az előkelő gesztus a legstílusosabb.

A BELÜGYMINISZTER A HAZAI MŰVÉSZETÉRT ÉS IPARÉRT. Az O. M. Iparművészeti Társulat vezetőségének tudomására jutott, hogy külföldi sírkőgyárosok ügynökei már most bejárják az országot és képes árjegyzékeik bemutatásával megrendeléseket igyekeznek gyűjteni létesítendő hadiemlékekre. Nehogy ezek az eszközeikben nem válogatós tolakodó vendégek a magyar érdekeket megkárosítsák, az O. M. Iparművészeti Társulat elnöksége sürgős felterjesztéssel fordult a belügyminiszterhez, amelyben rámutatott a magyar művészetet és ipart fenyegető veszélyre s kérte őt, hogy körrendelettel hívja fel a hatóságokat a hazai művészet és ipar érdekeinek szemmel tartására. Egyben a Társulat felterjesztésének másolatát megküldte a Hősök Emlékét Megörökítő Bizottságnak azzal, hogy támogassa a Társulat akcióját. Örömmel állapítjuk meg, hogy a belügyminiszter magáévá tette a Társulat álláspontját, amennyiben a következő körrendeletet intézte valamennyi törvényhatóság első tisztviselőjéhez:

Magyar királyi belügyminiszter. 18987/Eln. szám. Tárgy: Hadiemlékművek emelése. A Hősök Emlékét Megörökítő Országos Bizottság tudomásomra hozta, hogy azt a kegyeletes célt tűzte maga elé, hogy a mai hőstettekben és egyéni cselekedetekben oly gazdag és dicsőséges háború lezajlása után művészi szépségű, maradandó emléket igyekszik emelni, illetve emeltetni Magyarország városaiban és községeiben azoknak a dicsőséges emlékü hősöknek, akik a harctéren szerzett sebesüléstől vagy betegségük következtében meghaltak.

A Bizottság a megemlékezés megörökítésének legalkalmasabb módját az emléktábla vagy szabadon álló emlékmű létesítésében látja s azt reméli, hogy a városok és községek sietve fogják törvényhatóságaik és községi előjáróságaik útján elhunyt hős szülőiteik iránti kegyeletből megszerezni ez emlékművek t.

Az emléktáblák és emlékművek művészi színvonalának biztosítására, de másrészt azért is, hogy ez alkalommal is istápolja a magyar képzőművészet és ipar érdekeit, a Bizottság felhívta a Magyar Képzőművészek Egyesületét, a Magyar Iparművészeti Társulatot, a Magyar Mérnök- és Építész-Egyletet és a Magyar Építőművészek Szövetségét arra, hogy tagjaikat szólítsák fel emléktáblák, önálló emlékművek tervezésére s az ekképp egybegyűlt anyagot saját kebelükben elbírálván, a megfelelőknek ítéleteket a Hősök Emlékét Megörökítő Országos Bizottságnak rendelkezésére bocsássák. Ilyenformán a magyar hősiességet és hazafiságot hirdető és dicsőítő emlékműveket kizárólag magyar művészek és iparosok fogják készíteni.

Tudomásomra hozta továbbá a nevezett Országos Bizottság, hogy mielőtt még ez eszme kivételére kerülhetett volna a sor, egyes külföldi kereskedők élelmessége már ezen a téren is versenyre akar szállni a magyar érdekekkel. Külföldi sírkő- és emlékműgyárosok mintasorozatos füzeteiket árjegyzékkel ellátva már szétküldöztetik a magyar vidéki városokhoz és községekhez s ezen képes árjegyzékek alapján fölhívják a törvényhatóságokat és előjáróságokat, hogy kegyeletes célú emlékműveiket náluk rendeljék meg. Ezek a hangzatos reklámfüzetek, a maguk sokatigérő, de silány emlékmű-reprodukcióikkal esetleg alkalmasak lehetnek arra, hogy nagyszámú megrendeléshez juttassák a külföldi sírkő- és emlékműgyárosokat s ezzel háttérbe szorítsák a magyar művészeknek és iparosoknak mindnyájunkra nézve becses érdekeit.

Az Országos Bizottság felkérése, illetve a fentiekben előttem kifejezésre juttatott aggodalma folytán felkérem alispán (polgármester) urat arra, szíveskedjék odahatni, hogy amennyiben törvényhatósága, vagy a törvényhatóság területén levő egyes városok és községek netalán a háborúban résztvettek ily módon való megörökítésével foglalkoznának, a hadiemlékművek megszerzése és mindennemű tájékozódás céljából a Hősök Emlékét Megörökítő Országos Bizottsághoz (Budapest, IV. Hajó-utca 16) forduljanak, mert az Országos Magyar Iparművészeti Társulat, valamint a Magyar Képzőművészek Egyesületének, a Magyar Mérnök- és Építész-Egyletnek és a Magyar Építőművészek Szövetségének emlékműanyaga a Hősök Emlékét Megörökítő Országos Bizottság által fog kiállítani, reprodukálni, árjegyzékbe foglalni és alkalmas füzetben megismerés céljából a városokhoz és községekhez is kiküldetni.

Fel kívánom még hívni a figyelmet arra, hogy az Országos Magyar Iparművészeti Társulat a rendelkezésére álló jeles hazai, művész- és technikai erők közreműködésével teljes készséggel és egészen önzetlenül szívesen támogatja a hatóságokat a hadiemlékek létesítésével összefüggő minden művészi kérdésben, úgymint tervek, minták, költségvetések beszerzésére és elbírálására, tervpályázatok hirdetésére vonatkozó tennivalókban, sőt készséggel megküldi nekik a Társulat pályázatain díjazott és megvásárolt művészi tervezetek reprodukcióit is.

A segítségnek a Társulat által felajánlott módzatai eredményesen szolgálhatják mindazt a törekvést, hogy az e téren várható keresletnek és termelésnek megfelelő irányt mutasson s a szeré-

nyebb eszközökkel rendelkező községeknek is megkönnyítse a művészi feladatok megoldását, mindazt a gondolatot, hogy a magyar vitézséget és hazafiságot dicsőítő emlékművek létesítésével az erre elsősorban hivatott magyar művészek munkája forrjon össze. Budapest, 1915. évi június hó 23-án. Sándor János s. k.

BIZOTTSÁGOSDIÉSPAKÁTENZURA.
A főváros törvényhatósági bizottságának egyik tagja nemrég kifogásolta a hirdetőoszlopokon látható plakátokat. Éles bonckés alá vette e plakátokat, nem jövedelmezőségük szempontjából, vagy abban a tekintetben, hogy jól vannak-e felragasztva, hanem művészi követelmények tekintetében. S arra a megállapításra jutott, hogy ezek a plakátok „zsargonstílusban” beszélnek. Nem akarjuk most felvetni azt a kérdést, hogy akinek az isten bizottsági tisztséget ad, ad-e hozzá szükségképpen grafikai ízlést és tudást is. Arról sem akarunk vitatkozni, mi lehet a legmértőbb feladata ma a főváros önkormányzatában ülő férfinak, aki körül a húsinség, a tejmizéria, a jégghiány, a munkanélküliség s a fizezernyi rokkant elhelyezkedésének kérdései sivöltenek — vajjon mi lehet méltóbb tárgya egy bizottsági tag retorikájának ilyen időkből,

mint a plakátok nyelvjárásának tanulmánya. Minderről lehetne vitatkozni, de nem ez itt a kérdés. Hanem, hogy csakugyan olyan megmosolyogni és lesajnálni valók-e a pesti plakátok. Nos, e lap olvasói legjobban tudják, hogy mi sohasem zárkóztunk el a litográfia ez újabb termékeinek szigorú bírálata elől s az utca képeskönyvét sokszor forgattuk megérdemelt kritikával. De végeredményben lehetetlen el nem ismerni, hogy — néhány szerzetelenséget nem számítva — a magyar plakátművészet ma finomabb, nemesebb stílusú, mint valaha s úgyszólván mindennap egy-egy friss gyönyörűséggel szolgál a szemnek. Falus Hadegészségügyi plakátja, Major Csók-vásár-hirdetése olyan szerencsés megoldásai a hirdetéstől várható grafikus hatásoknak, hogy a pesti utca lármájába üdítő élmények gyanánt illeszkednek. S nemcsak az illusztrált, hanem a pusztán tipográfikus ötletekkel ható plakátok közt is sok jó akad. Igazán rossz szolgálatot tesz most bontakozó üzleti grafikánknak az, aki a könnyen befolyásolható közönségnek azt kiáltja a fülébe, hogy milyen céda teremtek a plakátrajzolók, ahelyett, hogy a kolbászok és a zsemlyék aggasztó dekadenciájáról szónokolna.

Kovács Erzsébet
rajza.

Zeichnung der
E. Kovács.

253

254

253-254. Díszkard. Markolatja és veretei domborított aranyozott ezüstsívből valók. XVIII. század. Pengéjén Mária Terézia monogramja. Készítette Liebel József ötvösmester Győrött. Faragó Ödön tulajdona.

253-254. Zierdegen. Griff und Beschläge getriebenes Silber, vergoldet. Die Klinge trägt das gravierte Monogramm Maria Theresias. XVIII. Jahrhundert. Arbeit des Joseph Liebel, Győr. Aus der Sammlung E. Faragó, Budapest.

265

255

256

255—256. Zutt A. R.: „Vörösördög“-vázák. Készültek a pécsi Zsolnay-gyárban.

255—256. A. R. Zutt: „Rote-Teufel“-Vasen. Ausgeführt in der keramischen Fabrik Zsolnay (Pécs).

257

259

258

260

268

261

262

263

264

265

266

267

Zuff A. Richárd; 257-258. A M. Pénzügyintézetek és 259. a m. kir. József-műegyetem hadikórházának jelvénye. 260. Hadsegélyzőgomb. Ezzel szemben, negatív példaképpen 261. Magyar Ifzilléres. 262-263. Vörösördög-érem. 264-265. A Műcsarnok és az Otthon hadikórházának jelvénye. 266-267. A Hadsegélyző Hivatal árvaérme. 268. Ezüst násfa. Mintáját ólomból metszették.

A. R. Zuff; Abzeichen 257-259., 264-265. für Kriegsspfähler. 260. Knopf des Kriegsfürsorgeamtes. Dem gegenüber als Gegenbeispiel 261. Ungarische Zehnhellermünze. 262-263. „Rote-Teufel“-Plakette. 266-267. Waisenmedaille des Kriegsfürsorgeamtes. 268. Anhänger aus Silber. Das Modell wurde aus Blei geschnitten.

269

270

271

Művészet és testedzés c. cikkhez. 269. Lándzsavetés alapállásból. 270. Alapállás labdázás közben. 271. Alapállás korsóvivéssel. 269., 271. Ifj. Markos György és 270. Máthé Olga felvételei nyomán.

Zum Artikel „Kunst und Körperkultur.“ 269. Speerwurf aus der Grundstellung. 270. Grundstellung während des Ballspiels. 271. Grundstellung mit Gefässtragen.

272

273

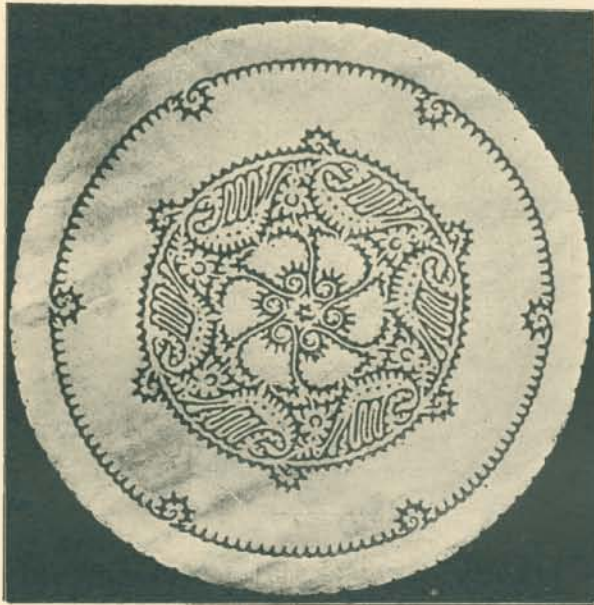
274

Művészet és testedzés c. cikkhez. 272. Szabad lendület, a rendszer alapgyakorlata. 273. A Duncan-rendszerből vett testtartású csoport. 274. Az 5. számú helyzetben fekvő alakok. 272-274. Ifj. Markos György felvétele nyomán.

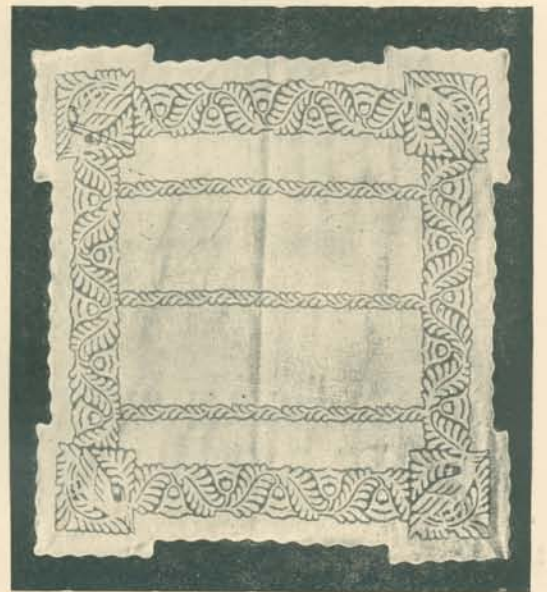
Illustrationen zum Artikel „Kunst und Körperkultur“. 272. Freier Schwung, Grundübung des Systems. 273. Gruppe mit den Duncanschen System entnommenen Stellungen. 274. Nach Positur Nr. 5. liegende Gestalten.

275

276

277

Az állami nőipariskola kiállításából: 275. Rucsinszki Anna: vertesípke-legyező. Készült a körmöczbányai állami csipkeverőműhelyben. 276. Rucsinszki Anna: Tüllapplikáció. 277. Tüllapplikáció. Tervezték Hlimesch Margit vezetésével.

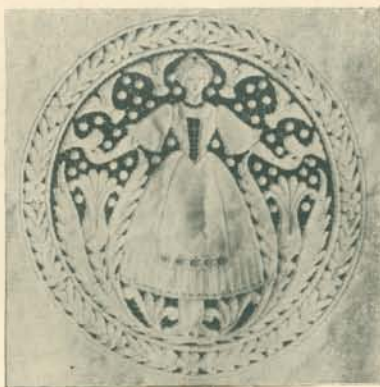
Aus der Ausstellung der Budapester staatl. Frauengewerbeschule. 275. Fächer, Klöppelspitze. Ausführung in der staatl. Spitzenschule in Körmöczbánya. 276. und 277. Tüllapplikationen.

278

279

280

281

Az állami nőipariskola kiállításából: 278. Rucsinszki Anna: Rojtos falidisz selyemhímzéssel. 279. Rucsinszki Anna: A temesvári állami fa- és fémpari szakiskola zászlaja. 280. Rucsinszki Anna: Áttört vászonhímzés. 281. Abraham Alice: Áttört vászonhímzés.

278—281. Stickereien aus der Ausstellung der Budapest städt. Frauengewerbeschule.

282

285

Szemelvények a Háborús Gyermekrajzok kiállításából az iparművészeti múzeumban. 282. Tizenegyéves fiú rajza. 285. Tizenegyéves leány rajza.

Aus der im Kunstgewerbemuseum veranstalteten Ausstellung kriegigerischer Kinderzeichnungen. 282. Zeichnung eines elf-jährigen Knaben und 283. eines elfjährigen Mädchens.